

Eesti tööealise elanikkonna väljarände eelistused

Kaili Järv

2006. aasta lõpus viis Sotsiaalministeerium läbi migratsiooniteemalise küsitlusuuringu 1505 tööealise (15–64-aastase) inimese hulgas. Küsitluse eesmärk oli uurida, kuidas suhtuvad Eesti elanikud välismaale tööle minekusse. Tegemist on kordusuuringuga, mida on 3-aastase intervalliga läbi viidud alates 2000. aastast¹. Seega võimaldab uuring analüüsida ka inimeste migratsioonieelistustes toimunud muutusi. Käesolev toimetis annab ülevaate 2006. aasta küsitluse peamistest tulemustest ning olulisematest muutustest Eesti elanike rändekavatsustes võrreldes varasemate uuringutega.

Uuringutulemustest selgub, et võrreldes eelnevate aastatega on teistesse riikidesse tööle minna kavatsevate inimeste arv veidi kahanenud. 2006. aasta küsitluse andmetel on Eesti tööealise elanikkonna väljarände potentsiaal hinnanguliselt 3,9% tööealisest elanikkonnast ehk välismaale võib tööle minna u 36 000 inimest. Ka rahvusvahelistes uuringutes on Eestist järgmise viie aasta jooksul teistesse riikidesse tööle minevate inimeste hulka prognoositud samas suurusjärgus².

Kõige rohkem tahavad välismaale tööle minna 15–24-aastased noored. Samas on nende plaanid võrreldes vanemate vanuserühmadega ebakindlamad. Võib oletada, et sobiva töö leidmise, pere tekkimise või kinnisvara soetamise korral jääks suur osa neist siiski Eestisse. Eelistatumad sihtriigid, kuhu soovitakse tööle minna, on Soome, mis on soodne eelkõige oma asukoha tõttu, ning Suurbritannia, kus on määravaks inglise keele oskus.

¹ 2006. a küsitluse viis läbi uuringufirma OÜ Faktum & Ariko. 2000. ja 2003. a teostas andmekogumist OÜ Saar Poll. Lisainformatsiooni uuringute tulemuste ning andmestike kasutamise kohta saab sotsiaalministeeriumi tööpoliitika info ja analüüsi osakonnast.

² 2005. a läbi viidud Eurobaromeetri küsitluse (European Foundation 2006) kohaselt on ca 3–4%-l Eesti 15-aastastest ja vanematest elanikest kindel kavatsus järgmise viie aasta jooksul EL-i mõnda teise riiki elama asuda.

Sissejuhatus

Migratsiooniteemad on muutunud järjest igapäevasemaks kõneaineks meedias ja poliitikas ning väikeses Eestis on raske leida neid, kelle tutvusringis poleks ühtegi välismaale tööle läinud inimest. Migratsioonipoliitika mõttes kuulume Euroopa Liiduga ühte ruumi, kus kodaniku üks põhiõigus on elada ja töötada teises liikmesriigis. Teisalt nähakse töajõu mobiilsuse suurendamises võimalust saavutada paindlikum tööturg, mis toetaks tööhõive ja majanduse kasvu. Samas tuleb arvestada, et inimeste asumisega teise riiki kaasneb ka palju teisi, mitte tingimata positiivseid tagajärgi. Majanduslikust aspektist on Eesti jaoks praegu iga töökäsi oluline, kuna kümnendi alguse suur tööpuudus on asendunud töajõu puudusega paljudes sektorites ning palgakonkurents teiste liikmesriikidega on tihe. Mujale tööle läinud inimesed omakorda peavad kohanema võõras kultuuri- ja keeleruumis, kus nad ei pruugi leida enda kvalifikatsioonile vastavat tööd. Selleks, et inimeste väljarändega kaasnevaid mõjusid paremini hinnata, on vaja teada, kui palju inimesi mujale tööle minekut kaalub, milliseid rahvastikurühmi see kõige enam puudutab, kui kauaks soovitakse välismaale jääda ning mis mõjutab selle otsuse tegemist.

Arvamusuuringud on üks võimalus migratsiooni- ehk rändepotentsiaali uurimiseks. Väljarände potentsiaali all mõistame hinnangut selle kohta, kui suur hulk inimesi sooviks töötamise eesmärgil oma elukohariigist lahkuda. Siinjuures tuleb aga arvestada, et inimeste ootused ja tegelik käitumine ei lange alati kokku, seetõttu käsitletakse selliste küsitluste tulemusi rändekavatsuste prognoosimisel pigem üle- kui alahinnatuna³. Empiirilised analüüsid on näidanud, et tegelikult migreeruvad kuni pooled nendest, kes

on väljendanud soovi tulevikus mujale elama asuda (Krieger ja Fernandez 2006). Samas võimaldavad küsitlusuuringud koguda potentsiaalsete migrantide ning nende hoiakute ja arvamuste kohta rohkem andmeid kui teised allikad (nt registrid) seda võimaldaksid. See aitab migratsiooni kui nähtust ja selle osalisi põhjalikumalt uurida. Samuti on võimalik kitsendavate küsimuste abil (nt „Kas olete teinud ettevalmistusi välismaale tööle minekuks?” või „Kui pikaks ajaks soovite välismaale jääda?”) välja selgitada, kui tõsiseltvõetavad on inimese kavatsused teise riiki tööle minna.

Sotsiaalministeeriumi tellimusel Eesti tööelise elanikkonna seas läbi viidud migratsioonipotentsiaali küsitlused aitavad vastata järgmistele küsimustele:

- Kui suurel osal Eesti elanikest on huvi ja plaan välismaale tööle minna ning millised on nende eelistused mujal riigis töötamise kestuse osas?
- Milline on välismaal töötada soovivate inimeste sotsiaal-demograafiline profiil ning eelnev tööalane taust?
- Millised on eelistatuid sihtriigid ning ootused välismaal asuva töökoha osas?
- Missugused tegurid mõjutavad enim Eesti elanike migratsiooniotsust ehk millised on teise riiki tööle minemise peamised ajendid ning takistused?

Põhjalik ülevaade 2000. ja 2003. aasta küsitluste tulemustest on toodud Poliitikauuringute Keskuse Praxis uuringus „Eesti tööelise elanikkonna töötamise potentsiaal Euroopa Liidu riikides” (Kallaste ja Philips 2004), mis käsitles Eesti tööeliste elanike suhtumist

³ Küsitlusuuringute jt meetodite kasutamisest migratsiooni uurimisel loe täpsemalt Poliitikauuringute Keskuse Praxis uuringu „Eesti tööelise elanikkonna töötamise potentsiaal EL-i riikides” lisast 2 (Kallaste ja Philips 2004, lk 36–41) või OECD väljaandest „Trends in International Migration” (OECD 2003, lk 295–203).

Eesti jaoks on praegu iga töökäsi oluline.

Arvamusuuringud on üks võimalus migratsioonipotentsiaali uurimiseks.

Euroopa Liidu riikidesse tööle minekusse ning selle muutumist aastatel 2000–2003.

Käesolev toimetis keskendub eelkõige 2006. aasta uuringu tulemuste esitamisele ning välja on toodud ka olulisemad võrdlused migratsiooneeljuste muutumise kohta. **Esimeses peatükis** analüüsitakse inimeste välismaale tööle mineku kavatsusi. Hinnatakse, kui palju inimesi võib suure tõenäosusega Eesti tööturult lähiaastatel lahkuda. Võimalikule väljarände realistlikuma hinnangu andmiseks analüüsitakse, kui kindlad ollakse välismaale tööle mineku kavatsustes, kas selleks on tehtud mingeid ettevalmistusi ning kui pikaks ajaks soovitakse teise riiki jääda. **Teises peatükis** uuritakse, kes on need inimesed, kes soovivad välismaale tööle minna. Selleks on analüüsitud migratsioonikavatsusi erinevate sotsiaal-majanduslike tunnuste (nagu sugu, vanus, haridus jne) lõikes. **Kolmandas peatükis** käsitletakse välismaal töötajate tööalast tausta ning uuritakse, millist tööd nad oleksid valmis teistes riikides tegema. Samuti võrreldakse välismaale minna soovijate ja Eestisse jääda soovijate rahulolu senise töö ning töötingimustega. **Neljandas peatükis** uuritakse, millised on Eesti elanike eelistatuid väljarände sihtriigid. Lisaks geograafilisele asukohale mõjutavad migratsiooni ka mitmed teised (majanduslikud, sotsiaalsed, poliitilised, kultuurilised) faktorid, mida erialakirjanduses liigitatakse tihti rände tõmbe- ja tõuketeguriteks lähtuvalt sellest, kas migratsiooniotsust mõjutavaid aspekte vaadeldakse lähte- või sihtriigi seisukohast⁴. Toimevõimases, **viimas peatükis** käsitletakse Eesti elanike jaoks olulisemaid välismaal töö-

tamise põhjuseid ja takistusi ning inimeste informeeritust ja teadlikkust teistes riikides töötamise võimalustest ja tingimustest.

Nende teemade analüüs peaks pakkuma mõtteainet nii poliitikakujundajatele kui ka laiemale avalikkusele. Täpsete andmete puudumine selle kohta, kui paljud inimesed on tegelikult välismaal tööl käinud või töötavad seal praegu ning millised on nende pikemaajalised plaanid, on takistuseks ka poliitikaotsuste tegemisel. Kuna välismaale tööle läinute kohta Eestis ametlikku statistikat ei avaldata, siis on üks võimalus väljarände suuruse kohta hinnangu saamiseks kasutada teiste riikide sisserändestatistikat. Samas tuleb arvestada, et riigiti erinevad nii töötajate sisserännet reguleerivad seadustikud kui ka vastavad registreerimissüsteemid, seetõttu pole võimalik saada ühtse metoodikaga (nt võrreldavate ajaperioodide kohta) kogutud infot.⁵ Lisaks tuleb arvestada, et teiste riikide statistika ei hõlma neid inimesi, kes on Eestist välismaale tööle lähetatud⁶.

Andmeallikate paljususest ja erisugusest kvaliteedist tulenevalt on väljarände kohta avaldatud hinnangud olnud väga varieeruvad, mistõttu tuleb nendesse suhtuda ettevaatlikult. Näiteks on eri hinnangute kohaselt pärast EL-iga liitumist Eestist mujale tööle läinud u 20 000–35 000 inimest (Rahandusministeerium 2006, Eesti Tööandjate Keskkliit 14.06.2007, Eamets, R. 22.10.2007). Võib arvata, et tegelikult on välismaal tööl käinud inimeste hulk märksa suurem (sh mitteametlikult töötavad, hooajatöödel osalenud ning lähetatud töötajad). Samas suur osa välismaal tööl käinud inimestest on praeguseks

Välismaal töötavate inimeste täpne arv ei ole teada.

⁴ Migratsiooni tõmbe- ja tõuketegurite teooriast ja teistest migratsiooniprotsesse ja -käitumist selgitavatest teoreetilistest käsitlusviisidest on põhjalikumalt kirjutanud nt Massey jt (1993) ning Eesti autoritest Philips jt (2003).

⁵ See olukord peaks peagi paranema, sest 2008. aastast alustatakse EL-is ühtsetel alustel rändestatistika kogumist (EC Regulation 2007).

⁶ Sotsiaalkindlustusametist töötajate lähetamiseks väljastatud tõendite arv on aastate lõikes pidevalt kasvanud: 2004. a väljastati 1882; 2005. a 5918; 2006. a 10 717 tõendit. Taotluste arv on veelgi kasvanud 2007. a. Valdavalt lähetatakse inimesi tööle Soome, järgnevad Norra, Rootsi ja Läti.

ka Eestisse tagasi tulnud. Eri kanalite kaudu (Eures-võrgustik, saatkonnad) ning töötajate sisserände kohta avaldatud rahvusvahelistest raportitest saadud informatsiooni põhjal võib öelda, et EL-iga liitumise järel on eestlased kõige rohkem läinud tööle Soome, Suurbritanniasse ja Iirimaaale.

Käesoleva küsitluse andmetel on viimase viie aasta jooksul välismaal töötanud u 9% vastanutest. Samas tuleb arvestada, et selle põhjal ei ole võimalik teha üldistusi praegu välismaal

töötavate inimeste arvu kohta, sest Eestis läbiviidavasse küsitluse ei ole võimalik neid hõlmata. Andmete puudumisest tekkinud lünka aitab täita see, kui uurida, kuidas elanikkonnas tervikuna suhtutakse välismaale tööle minekusse: kui palju on neid, kes mõtlevad välismaale tööle minekule, milliseid rahvastikurühmi see kõige enam puudutab, kas välismaale minnakse lühi- või pikaajaliste plaanidega ning mis ajendab inimesi valima kodu- või välismaa vahel.

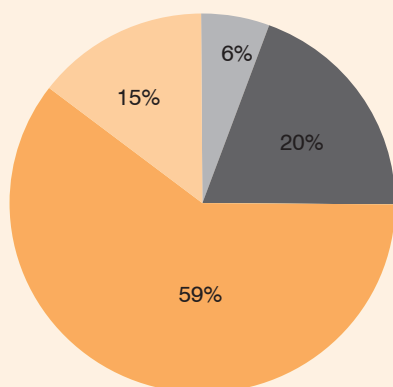
1. Tööealise elanikkonna kavatsused töötada välismaal

26%
tööelistest
inimestest
kavandab
või kaalub
välismaale
tööle minekut.

1.1. Välismaale tööle minna soovijad

Joonis 1. Välismaale tööle mineku kavatsused, 2006

% tööelisest elanikkonnast (15–64-aastastest)

- Jah, on kindel plaan
- Jah, olen mõelnud minna, kuid kindlat plaani veel ei ole
- Ei ole plaanis minna
- Raske öelda, pole mõelnud

Kõigepealt vaatame, kuidas on Eesti inimeste kavatsused välismaale tööle asuda muutunud võrreldes 2000. ja 2003. aastaga, mil viidi läbi samalaadsed küsitlused. Uurime, kas tööjõu vaba liikumisega avanenud võimalused on muutnud inimeste hoiakuid ja suhtumisi teistes riikides töötamise suhtes optimistlikumaks. Või on viimaste aastate kiire majanduskasv ja suurenenud tööjõuvajadus hoopis kasvatanud inimeste kindlustunnet Eestis töötamise suhtes ning vähendanud välismaale minna tahtjate hulka. Võrdlusandmete esitamisel tuleb arvestada, et 2006. aasta küsitlus ei ole üks ühele võrreldav eelnevate uurin-gute tulemustega, kuna ankeeti on vahepeal täiendatud (nt mõne küsimuse sõnastust kaasajastatud).⁷ Vaatamata sellele saame välja tuua olulisemaid trende ning hinnata toimunud muutuste suunda ja suurusjärku.

Uuringu ühele põhiküsimusele „Kas teil on kavas tulevikus välismaale tööle minna?“ antud vastustest selgus, et 26% kõigist 15–64-aastastest inimestest Eestis⁸ on kavandanud või kaalub välismaale tööle minekut (joonis 1).

⁷ Nt kui eelnevates ankeetides uuriti vaid EL-i riikidesse (15 Lääne-Euroopa riiki) tööle mineku soovi, siis viimane uuring hõlmas kõiki välisriike, sh 25 liikmesriigini laienenud EL-i.

⁸ 2006. a oli tööeliste (15–64-aastaste) inimeste arv Eestis kokku 915 114 (aasta keskmine).

Seejuures 6%-l ehk u 55 000 inimesel on kindel plaan välismaale tööle minna ning ülejäänud 20% on mujale tööle minekust mõelnud, kuid kindlaid plaane pole veel teinud.

Siinkohal on tegemist vastanute kõige üldisema hinnanguga välismaal töötamise soovi kohta. Inimeste tegelikku rändekäitumist mõjutavad veel mitmed tegurid (töötamisvõimalused, keeleoskus, perekondlikud suhted jne) ning nende osatähtsus, kes reaalselt välismaale läheks, võib olla märksa tagasihoidlikum. Empiirilised uuringud on näidanud, et tegelikult viib oma soovi ellu vaid kolmandik kuni pool välismaale minna soovijatest. Seetõttu on oluline uurida migratsioonieelistusi detailsemalt: kavatsuste kindlust, konkreetseid ettevalmistusi, välismaale mineku soovi kestust jm.

Eelnevast nägime, et 2006. aastal kavandas või kaalus välismaale tööle minekut 26% kõigist tööealistest inimestest. Võrdluseks, 2003. a soovis (kindlasti või küllalt tõenäoliselt) välismaal töötada 42% ning 2000. a 51% tööealisest elanikkonnast. Seega näib, et inimeste üldine migratsioonisoov on viimaste aastate jooksul vähenenud (teistes riikides töötamisest huvitatute hulk on kahanenud u kolmandiku võrra). Muutunud on ka nende inimeste arv, kel ei ole kavatsust Eestist mujale tööle minna. Kui 2006. a ütles 59% tööealistest inimestest, et neil pole kavas välismaale tööle minna (joonis 1), siis 2003. aastal oli neid 47% ning 2000. a vaid 40% vastanutest.

Sellist suhtumise muutust välismaal töötamisele võib selgitada viimaste aastate kiire hõive kasvuga Eestis (võrreldes 2003. aastaga on 15–64-aastaste seas 2006. aastaks hõive kasvanud 62,6%-lt 67,7%-le), mis on võimaldanud paljudel leida soovitud tööd ka kodule ja perekonnale lähemal. Samuti on kiire majanduskasvuga kaasnenud palkade ja üldise elatustaseme tõus Eestis, mis peaks kahandama motivatsiooni mujale tööle minna. Siiski jäävad Eesti ja rikkamate EL-i riikide vahelised palgalõhed veel piisavalt suureks, et välismaal töötamine majanduslikult ära tasuks. Teisalt tuleb tulemuste tõlgendamisel arvestada ka asjaolu, et Euroopa Liiduga liitumise järel on osal soovijatest juba avanenud võimalus välismaal tööl käia ning kogeda ka kodust eemalviibimise negatiivseid aspekte või raskusi uue keskkonnaga kohanemisel.

Järgnevalt on migratsioonikavatsusi analüüsitud detailsemalt, täpsustades välismaale tööle mineku kavatsuste kindlust ning konkreetsust, mis peaks aitama jõuda väljarände ulatuse realistlikuma hinnanguni.

1.2. Välismaale tööle mineku kavatsuste kindlus

Välismaale tööle mineku kavatsuste kindlust saab testida mitmete küsimustega. Esiteks selgitame välja, kuivõrd on välismaale tööle minekuks tehtud konkreetseid ettevalmistusi (nt kogutud teavet, kandideeritud mõnele töökohale jms). Selgub, et kõigist välismaale tööle minna soovijatest on u pooled (49%) teinud selleks konkreetsemaid ettevalmistusi. Seejuures on kindlalt välismaale minna soovijatest vastavaid ettevalmistusi teinud 69% ning mujale tööleminekut kaalunud vastanutest 44%.⁹

Võrdluseks, kolm aastat tagasi oli konkreetseid ettevalmistusi teinud inimesi mõnevõrra vähem: 2003. aastal oli välismaale tööle minekuks teinud ettevalmistusi 40% kõikidest välismaale minna soovijatest (sh 51% neist, kellel oli kindel plaan). Seega võib öelda, et võrreldes EL-iga liitumise eelse ajaga on välismaale minna soovijad nüüdseks paremini informeeritud ning ette valmistatud. Seetõttu võib nende kavatsusi pidada kind-

Teistes riikides töötamisest huvitatute hulk on kahanenud u kolmandiku võrra.

Konkreetseid ettevalmistusi on teinud pooled välismaale minna soovijatest.

⁹ Siin ja edaspidi on võimalusel võrreldud „kindla plaaniga” ning „kõhklevate kavatsustega” välismaale minna soovijate eelistusi.

lamaks ja sellest tulenevalt peaks väljarände suurus olema vähem ülehinnatud kui varasematel aastatel.

Seega, kui lugeda potentsiaalseteks välismaale tööle minejateks need, kes on selleks kindlat soovi väljendanud ning ka vastavaid ettevalmistusi teinud, väheneb nende osa tööealise elanikkonna hulgas oluliselt. **Kui 2003. aastal oli konkreetseid ettevalmistusi teinud ning kindlasti välismaale tööle minna soovivaid inimesi 4,3% tööealisest elanikkonnast, siis 2006. aastal oli potentsiaalseid välismaale tööle minejaid 3,9% tööealisest elanikkonnast (u 36 000 inimest).**

Saadud tulemus on vastavuses ka 2005. aasta lõpus kõigis EL-i riikides läbi viidud Eurobaromeetri uuringu¹⁰ tulemustega, mille kohaselt eristuvad uute liikmesriikide hulgas Eesti, teised Balti riigid ja Poola kui suhteli-

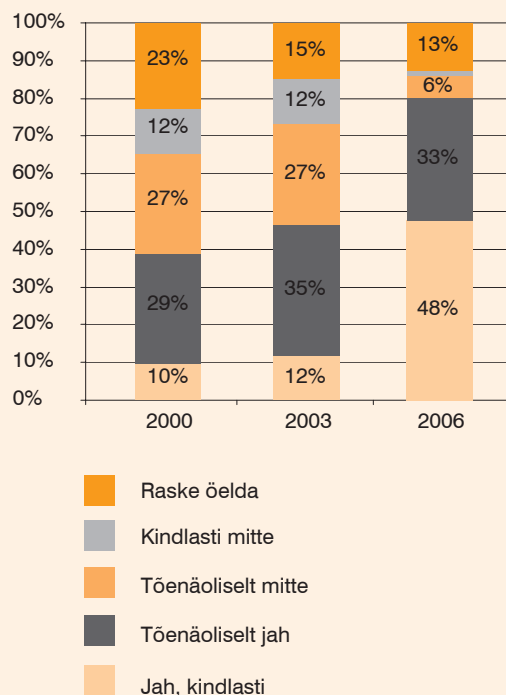
selt suurema rändepotentsiaaliga riigid. Analüüs näitas, et nendes riikides on 2,5–3,9%-l elanikest kindel kavatsus järgmise viie aasta jooksul mõnda teise EL-i riiki elama asuda (Karppinen *et al* 2006).

See, kas välismaale tööle minna soovinud inimene viib oma plaanid ellu või mitte, sõltub suuresti ka sellest, millised on tema töötamisvõimalused Eestis ja mujal. Ilmneb, et teistesse riikidesse tööle minna soovijad on keskmisest optimistlikumad endale sobiva töö leidmise võimaluste osas nii kodu- kui välismaal. Ligi kolmveerand (73%) kõigist välismaale tööle minna soovijatest arvab, et leiaks sobiva töökoha mõnes Euroopa Liidu riigis ning 61% arvab, et leiaks selle ka väljaspool EL-i. Ka Eestis töötamise võimaluste osas on välismaale minna soovijad kindlamad, mis viitab sellele, et töörännet ei põhjusta niivõrd

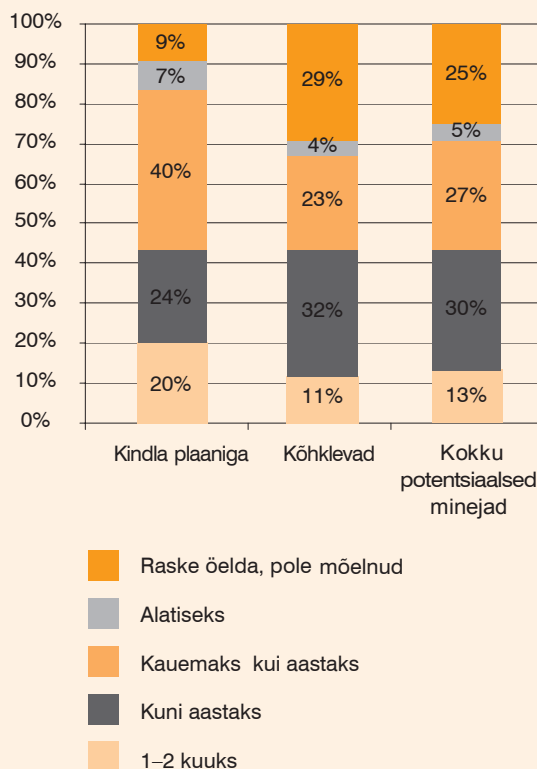
3,9%
tööealisest
elanikkonnast
on
potentsiaalsed
välismaale
tööle minejad.

Kõige suurem
rändeaktiivsus
on Balti riikides
ja Poolas.

Joonis 2. Töökoha leidmise võimalused teistes EL-i riikides 2000., 2003. ja 2006. a
% kindlasti välismaale tööle minna soovijatest

Joonis 3. Välismaal töötamise soovitav kestus, 2006
% välismaale minna soovijatest

¹⁰ 2005 European survey on geographical and labour market mobility

töökohtade puudus Eestis, kuivõrd parem palgatase mujal või muud tegurid.

Võrreldes eelnevate aastatega on välismaale tööle minna soovijate kindlus Euroopa Liidu riikidest endale sobiva töö leidmise osas märgatavalt kasvanud (joonis 2). Kui 2003. aastal arvasid vähem kui pooled (47%) välismaale tööle minna tahtjatest, et nad leiaksid mõnes EL-i riigis endale sobiva töökoha, siis 2006. aastal uskus koguni 81% potentsiaalsetest välismaale tööle minejatest, et leiaksid endale EL-is vajadusel sobiva töökoha. Siinkohal tuleb küll arvestada, et Euroopa Liit on vahepeal saanud juurde 10 liikmesriiki, kuigi võib arvata, et atraktiivsemateks sihtriikides on jätkuvalt jõukamad vanad liikmesriigid.

Seega, kuigi suure tõenäosusega on välismaale tööle minejate arv võrreldes kolme aasta taguse ajaga vähenenud (4,3%-lt 3,9%-le tööealisest elanikkonnast), siis on praegu välismaale tööle minna kavatsevad inimesed teinud selleks rohkem ettevalmistusi ning on mujal avanevate töötamisvõimaluste suhtes optimistlikumalt meelestatud.

2003. aastal võis inimeste välismaal töötamise soovi vähenemise taga võrreldes 2000. aastaga näha eelkõige neil aastatel toimunud positiivseid arenguid majanduselus ja inimeste ootusi elujärje paranemise osas Eestis ning samuti suuremat teadlikkust välismaal töö leidmise võimalustest ning töötamisest (Kallaste, Philips 2004, lk 7). Huvi jätkuv vähenemine välismaal töötamise vastu viimase kolme aasta jooksul võib lisaks nimetatud põhjustele olla seotud ka asjaoluga, et suur osa inimestest, kes on soovinud välismaale tööle minna, on selleks pärast EL-iga liitumist juba võimaluse leidnud.

Selleks et hinnata, millist mõju väljaränne eri eluvaldkondadele avaldab, on vaja täpsemalt

teada, kes on need inimesed, kes soovivad välismaale tööle minna ja milline on nende välismaal töötamise soov – kas lahkuda Eestist alatiseks või ainult ajutiselt.

1.3. Välismaal töötamise soovitav kestus

Joonisel 3 on toodud välismaal töötada soovivate inimeste eelistused seal töötamise kestuse osas. Selgub, et veerand (25%) kõigist potentsiaalsetest välismaale tööle minejatest¹¹ ei ole mõelnud või ei oska öelda, kui pikaks ajaks nad Eestist ära sooviks jääda. Seejuures inimesed, kes olid välismaale tööle minekus kindlad, oskasid märgatavalt paremini määratleda ka välismaal viibimise oodatavat kestust. Kindlasti välismaale tööle minna soovijatest ei osanud oma eelistust määratleda vaid 10%.

Samuti näeme, et enamik inimesi sooviks välismaal töötada ajutiselt. Vaid 5% kõigist potentsiaalsetest välismaale tööle minejatest vahetaksid oma elukohariigi alatiseks. Võrreldes eelnevate aastatega, on alatiseks ära minna soovijate hulk vähenenud. Kui 2000. aastal oleks alatiseks läinud 15% kindlasti välismaale tööle minna soovijatest, siis 2003. aastaks oli nende arv vähenenud 8%-ni ning 2006. aastaks 7%-ni.

Pikemaajaliselt välismaal töötamisest on eelkõige huvitatud need inimesed, kes on kindlalt otsustanud mõnes teises riigis töötamise kasuks. 40% kindla plaaniga välismaale minejatest on valmis sinna jääma kauemaks kui aastaks. Kõhklevamate plaanidega vastanute hulgas on nii pikaks ajaks minna soovijaid poole vähem. Mida kauemaks inimene välismaale jääb, seda väiksema tõenäosusega ta Eestisse tagasi naaseb, kuna sellega kaasnevad põhjalikumad muudatused elukorralduses.

Kindlus mujal sobiva töö leidmise osas on märgatavalt kasvanud.

Enamik inimesi sooviks välismaal töötada ajutiselt.

¹¹ Potentsiaalsete välismaale minejatena on siin ja edaspidi arvestatud kõik need, kes sooviksid kindlasti välismaale minna või on sellele mõelnud, kuid kellel pole veel kindlat plaani.

Järgmistes peatükkides on pikemaajaliselt ning lühemaajaliselt välismaale tööle minna soovijaid uuritud põhjalikumalt ning selgitatud, mis ja kes on nende eelistuste taga. Selleks on edaspidi lühiajaliste migrantidena defineeritud vähem kui aastaks ning pika-

ajaliste migrantidena kauemaks kui aastaks minna soovijad¹². Lühemaks ajaks välismaale minna tahtjate hulgas on tüüpiliselt näiteks hooajatöölised ning pendelrändajad, kelle puhul jääb elukoht esialgsesse asukohariiki, kus viibitakse regulaarselt.

2. Välismaal töötada soovijate profiil

Käesolevas peatükis uuritakse, kes on aktiivsemad oma elukohariiki vahetama ning mujal tööle asuma ning kuidas on eri rahvastikurühmade rände-eelistused ajas muutunud. Selleks on analüüsitud inimeste rändevalmidust ning -eelistusi (nt välismaal töötamise kestuse osas) eri tunnuste lõikes, nagu sugu, vanus, rahvus, perekonnaseis, haridus jne.

2.1. Sugu

Soolises lõikes on Eesti elanike üldine migratsiooniaktiivsus olnud aastate lõikes suhteliselt sarnane. Vaatamata selle, et välismaal soovib töötada enam-vähem ühepalju mehi ja naisi, ilmnevad olulised erinevused soolises lõikes konkreetsete rände-eelistuste puhul. Nii on näiteks mehed oma rändekavatsustes kindlamad kui naised. Kindel plaan välismaale tööle minna on 27%-l meestest ning 19%-l naistest. Samuti on mehed valmis mujal töötama pikema perioodi jooksul kui naised. Kauem kui aastaks on mõnda teise riiki valmis tööle minema 40% välismaale minna soovivatest meestest ning 25% välismaale minna soovivatest naistest (joonis 4).

2.2. Vanus

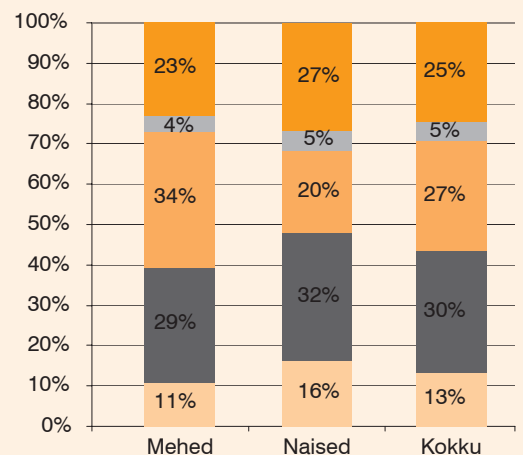
Vanuselises lõikes kahaneb rändepotentsiaal selge trendina vanuse kasvades. Kõige atraktiivsem tundub mujal riikides töötamine 15–24-aastastele noortele, kes moodustavad

peaaegu poole (46%) kõigist välismaale minna soovijatest (joonis 5). Seejuures suurema osa neist moodustavad omakorda koolieas olevad 15–19-aastased noored (kokku 27% kõigist välismaale minna soovijatest). Vanuse kasvades, mil ollakse tugevamalt seotud kindla töökohta ja perekondlike kohustustega, huvi välismaal töötamise vastu väheneb märgatavalt. See käib eelkõige naiste kohta. Välismaal töötada soovivate naiste osakaal langeb võrreldes

Mehed on valmis välismaal töötama pikema perioodi jooksul kui naised.

Joonis 4. Välismaal töötada soovijad soo ja välismaal töötamise soovitava kestuse lõikes, 2006

% välismaal töötada soovijatest

¹² Selline jaotus vastab ka rahvusvahelistele migratsioonistatistika standarditele (United Nations 1998).

meestega hüppeliselt pärast 35. eluaastat, mis on ilmselt seotud rollide jagunemisega perekonnas ja laste eest hoolitsemise vajadusega.

Kuigi noortel on suur huvi välismaal töötada, on nende plaanid võrreldes teiste vanuserühmadega palju ebakindlamad. Välismaal töötamisest huvitatud 15–24-aastastest noortest sooviks kindlasti välismaale tööle minna 17% ning ülejäänud on sellele vaid mõelnud. Samuti oli noorimas vanuserühmas kõige enam neid, kes ei osanud täpsustada, kui pikaks ajaks nad sooviks välismaale tööle minna, mis viitab sellele, et sobivate võimaluste avanedes valiks suur osa noori ehk pigem töötamise Eestis.

Võrreldes eelnevate aastatega on elanikkonna huvi välismaal töötamise vastu vähenenud kõikides vanuserühmades.

2.3. Rahvus

Kui üldiselt on eestlaste ja mitte-eestlaste seas välismaale tööle minna soovijaid peaaegu võrdselt (vastavalt 26% ja 24%), siis suuremad erisused rahvuste vahel ilmnevad soo lõikes.

Kõige vähem on välismaale tööle minemisele huvitatud mitte-eestlastest naised, kellest viiendik (20%) oli valmis välismaal töötama. Eestlastest naiste hulgas on välismaal töötada soovijaid 25% ning mitte-eesti meeste hulgas koguni 29%. Toodud erinevused on küll väikesed, aga mõnevõrra oodatavad, arvestades mitte-eestlastest naiste tagasihoidlikumat majanduslikku aktiivsust tervikuna.

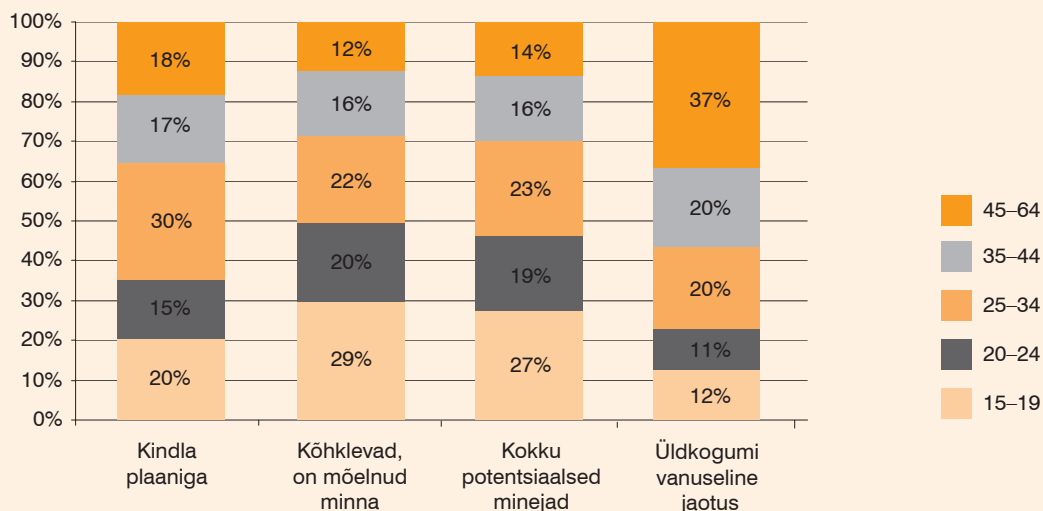
2006. aasta küsitluse andmetel on 66% välismaale tööle minna tahtvatest mitte-eestlastest eesti kodakondsusega¹³. Eesti kodakondsusega inimeste suhteliselt suurema rändeaktiivsuse üks mõjutaja on kindlasti asjaolu, et EL-i kodanikena on neil suuremad õigused ja vabadused ühisel tööturul liikuda. Teiselt poolt võib olulist rolli mängida ka eesti kodakondsusega mitte-eestlaste suhteliselt parem keeleoskus võrreldes vene kodanike või määratlemata kodakondsusega inimestega. Samuti tuleb arvestada, et eesti kodakondsuse on omandanud eelkõige parema keeleoskusega noorema generatsiooni mitte-eestlased, kelle erinevused eestlastest on väiksemad kui vanemates eagruppides.

Välismaale soovivad minna eelkõige noored.

Sobivate võimaluste avanedes valiks suur osa noori ehk pigem töötamise Eestis.

Joonis 5. Välismaale minna soovijate vanuseline jaotus, 2006

% välismaale minna soovijatest

¹³ Käesoleva uuringu andmetel oli Eesti kodakondsus kokku 48% mitte-eestlastel. 2000. aasta rahvaloenduse andmetel oli Eesti kodakondsus 40% mitte-eestlastel.

2.4. Haridus

Haridustase on inimeste migratsioonikäitumise analüüsimisel samuti oluline, olles tihe- dalt seotud muuhulgas noorte väljarände ning ajude äravoolu temaatikaga (*youth drain, brain drain*). Üldiselt on leitud, et kõrgema haridus- tasemega inimesed on mobiilsemad ning neil on paremad oskused ja eeldused välismaale tööle minekuks (nt parem keeleoskus). Samuti on viimasel ajal Euroopas kanda kinnitanud migratsioonipoliitika suund soodustada kva- lifitseeritud töötajate sisserännet. Teisalt on kõrgema haridustasemega inimestel üldjuhul paremad töötamisvõimalused ja -tingimused (sh palk) ka kodusel tööturul. Tööjõu nõud- luse struktuur teistes riikides võib mõjutada migratsioonimustreid enam, kui administ- ratiivsete meetmetega saavutada suudetakse. Näiteks vajatakse ja värvatakse aktiivsemalt võõrtööjõudu tihti just madalamat kvalifi- katsiooni eeldavatele ja hooajalistele töökoh- tadele (nt teenindussfääris, põllumajanduses, ehituses). Lisaks on rahvastiku vähenemine ja vananemine tekitanud ida-läänesuunalist tööjõu liikumist ka meditsiinisektoris.

2006. aasta küsitluse andmetel on Eestist välismaale tööle minna soovijate hulgas kõige enam keskharidusega¹⁴ inimesi (64%), seejärel põhihariduse omandanuid (24%) ja kõige vähem kõrgharidusega inimesi (12%). See suhe on jäänud võrreldes 2003. aastaga enam-vähem samaks ning vastab suuresti ka üldisele haridustasemete jaotusele Eestis, mis tähendab, et väljaränne ei ole kindlale rüh- male omane fenomen.

Samas on üldine migratsioonihuvi aastate jooksul vähenenud kõigi haridustasemete lõikes, kusjuures kõige rohkem kõrgharidu- sega inimeste seas. 2006. aastal soovis kõigist kõrgharidusega inimestest välismaale tööle

minna 18%, 2003. aastal 37% ning 2000. aastal koguni 54%. Kõige enam loodavad välismaal töötamisele põhiharidusega inimesed, kellest ligi kolmandik (32%) oleks mujal töötamisest huvitatud. Keskharidusega inimestest oleks mujal töötamisest huvitatud veerand (25%).

Seega näib, et eelkõige kõrgharidusega inime- sed on kiire majanduse ja hõive kasvu perioo- dil endale piisavalt rakendust ja võimalusi leidnud ka Eestis ega kiirusta välismaale pare- mat tööd otsima, mis on positiivne trend.

Haridusgrupiti ei olnud märgata olulisi eri- nevusi välismaal töötamise soovitava kestuse osas. Küll aga olid inimesed oma eelistustes seda kindlamad, mida kõrgem nende hari- dustase oli. Ligi kolmandik põhiharidusega inimestest ei osanud öelda, kui kauaks nad sooviksid välismaale tööle minna. Samuti oli just põhiharidusega inimeste seas kõige vähem neid, kes mujale tööle minekuks ette- valmistusi on teinud (nt infot kogunud, tööle kandideerinud vms).

Kuigi ei ole märgata kindla haridusgrupi suu- remat välismaale minemise aktiivsust, siis väga oluline teema on see, kuivõrd töötatakse endale vastaval haridustasemel. Euroopa Liidu liikmesriikide vahelist töörännet käsit- levad uuringud on näidanud, et just uute liik- mesriikide töötajaid leiab pigem madalamat kvalifikatsiooni eeldavatel ametikohtadel.

2.5. Perekonnaseis

Inimeste migratsioonikäitumist mõjutab olu- lisel määral nende **perekonnaseis**. Ühelt poolt on välismaale elama asumine lihtsam vallalis- tele ja lasteta inimestele, teisalt võib just pere ja laste eest hoolitsemise vajadus olla majan- duslik ajend teise riiki tööle minemisel.

Välismaale elama asumine on lihtsam vallalistele ja lasteta inimestele.

¹⁴ Keskharidus hõlmab siin nii kesk- või gümnaasiumiharidust kui ka kutsekeskharidust ja keskeri- või tehnikumiharidust.

Kõige enam on välismaale tööle minna soovijate seas vallalisi inimesi (50%). 41% välismaale minna tahtjatest on abielus või vabaabielus ning ülejäänud u 10% on lahutatud või lesed.

Võrreldes 2003. aastaga on vähenenud nii vallaliste ja üksi elavate inimeste kui ka kooselu suhtes olevate inimeste huvi väljarände vastu. Kõige vähem on välismaale tööle minna soovijaid seaduslikus abielus inimeste hulgas. Abielus inimestest sooviks välismaale tööle minna 14% (2003. aastal 33%), samas vabaabielus inimestest oleks valmis välismaal töötama 27% (2003. aastal 39%). Üksi elavatest inimestest¹⁵ on valmis välismaal töötama 42% (2003. aastal oli see osakaal koguni 65%).

Seega on abielus või vabaabielus inimesed väiksema migratsioonipotentsiaaliga kui vallalised ja üksi elavad inimesed. Ka soolises lõikes ilmneb suurim erinevus just kooselu suhtes olevate naiste ja meeste vahel. Kui vallaliste naiste ja meeste rändeaktiivsus on väga sarnane (naistest sooviks välismaale tööle minna 43% ja meestest 42%), siis abielus või vabaabielus meestest sooviks välismaale minna 22% ning naistest 15%. Kõige väiksema rändeaktiivsusega on abielus naised, kellest vaid 10% oleks valmis välismaale tööle minema. Seega võib oletada, et perekonna olemasolu mõjutab naiste eelistusi välismaal töötamise osas rohkem kui meestel.

Kokkuvõtteks välismaal töötada soovijate profiil ei erine oluliselt eelnevate uuringute tulemustest. 15–64-aastaste inimeste soov välismaal töötada on vähenenud võrreldes EL-iga liitumise eelse ajaga peaaegu kõikides elanikkonnagruppides. Seejuures on huvitav võrrelda saadud tulemusi teiste sarnaste arvamusuuringutega. Näiteks 2005. aastal kõigis EL-i riikides läbi viidud Euro-

baromeetri migratsioonikavatsuste küsitluse kohaselt suurendavad EL-i liikmesriikide vahelist tööjõu liikumist eelkõige noored, kõrgharidusega inimesed ning naised. Ühest teisest uuringust ilmnes omakorda, et uute liikmesriikide (EL-10) migrandid on võrreldes vanadest liikmesriikidest tulnud töötajatega pigem nooremad, vähem haritumad ning tõenäolisemalt abielus (European Commission 2006b).

Käesolev uuring näitab, et Eestis on välismaale tööle mineku soov suurem noortel, vallalistel ning pigem madalama haridustasemega ning väiksemapalgalistel inimestel. Samas on vanemate, kõrgemalt haritute välismaale tööle mineku soov kindlam ja kavatsused selgemad. Seega on keeruline hinnata, millises sihtrühmas vastab tegelik rändekäitumine enam oodatavale.

Järgnevalt vaatame lisaks käesolevas peatükis analüüsitud isikukarakteristikutele välismaale tööle minna soovijaid ka erinevate tööturu- ja töökohatunnuste lõikes.

Kõige väiksema rändeaktiivsusega on abielus naised.

¹⁵ Üksi elavate hulka on arvatud ka lesed ja lahutatud, kuigi nende käitumine ja migratsioonieelistused on pigem sarnased abielus inimestega. Tulemusi see oluliselt ei mõjuta, sest neid on valimisse sattunud väga vähe.

3. Välismaal töötada soovijate tööalane taust

3.1. Välismaal töötada soovijad hõiveseisundi lõikes

Kõige enam on välismaale minna soovijaid õpilaste ja üliõpilaste seas.

Nagu ka eelnevatel aastatel, moodustasid välismaale minna tahtjatest kõige suurema osa töötavad inimesed (54%) ning õppurid (36%). Vaid ligikaudu 10% kõigist välismaale minna tahtjatest on töötud, pensionärid või muul põhjusel kodused (vt joonis 6). Võrreldes eelnevate aastatega on välismaale minna tahtjate hulgas vähenenud hõivatute ning suurenenud õppurite osakaal.

Kui aga uurida, millistes rühmades on rändeaktiivsus kõige suurem, siis selgub, et kõige enam välismaale minna soovijaid on õpilaste ja üliõpilaste seas (kokku 53% vastavasse rühma kuuluvatest inimestest). Õppurite järel on kõige tõenäolisemad välismaale minejad siiski töötud, kellest kolmandik (33%) töötaks

võimalusel ka välismaal. Nii küsitluse hetkel hõivatute kui koduste hulgas on välismaale minna soovijaid 21%. Seejuures on õppurid võrreldes teiste rühmadega kõhklevamad (82% neist on välismaale minekule küll mõelnud, aga kindlaid plaane pole veel teinud).

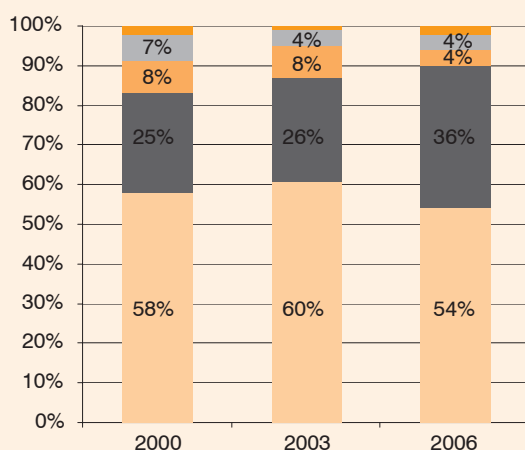
3.2. Välismaal töötada soovijad ameti- ja tegevusala lõikes

Sektori ehk tegevusala lõikes (joonis 7) on välismaale tööle minna soovijaid kõige enam töötleva tööstuse alal (20%) ning ehitusvaldkonnas (17%). Suuruselt kolmas grupp on hulgi- ja jaekaubanduses töötavad inimesed (14% kõigist minna soovijatest).

Suurema rändeaktiivsusega on ka tervishoiusektoris töötavad inimesed. Suhteliselt

Joonis 6. Välismaale tööle minna soovijate jaotus tööturu seisundi järgi (2000.–2006. a)

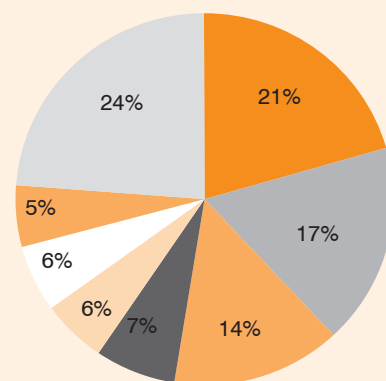
% välismaale minna soovijatest

- Pensionärid
- Kodused
- Töötud, tööd otsivad
- Õppurid
- Hõivatud

Joonis 7. Välismaale tööle minna soovijate jaotus tegevusala lõikes, 2006

% välismaale minna soovijatest

- Töötlev tööstus 21%
- Ehitus 17%
- Hulgi- ja jaekaubandus 14%
- Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne 7%
- Veondus, laondus ja side 6%
- Avalik haldus ja riigikaitse 6%
- Haridus 5%
- Muu 24%

vähem on välismaal töötamisest huvitatud finantsvahenduse alal töötajad ning samuti põllumajandustöötajad.

Kellena ja millisel tegevusalal aga välismaale tööle minna soovijad töötada sooviksid? Tegevusaladest nimetati kõige enam ehitus-sektorit (37%) ning hotellides ja restoranides töötamist (32% vastanutest). 21% potentsiaalsetest välismaale tööle minejatest arvasid, et töötaksid ka põllumajandussektoris. Võrdluseks, 2003. aastal olid enim nimetatud majandusharud põllumajandus ja teenindus.

Ametiala eelistustes ilmnesid mõningad erisused meeste ja naiste vahel. Mehed eelistasid kõige enam ehitajana töötamist ning naised klienditeeninduse valdkondi. Meeste poolt nimetati veel auto- ja bussijuhina töötamist ning arvutialast tööd, naiste poolt aga ka lapsehoidjana või hooldajana töötamist, samuti koristaja ja ettekandja ametit. Ehituse ja klienditeeninduse valdkonnad olid iseloomulikud valikud just nooremate inimeste puhul, auto- või bussijuhina töötamist peeti võimalikuks pigem vanemates vanuserühmades.

3.3. Rahulolu praeguse tööga

Ametist või tegevusalast sõltumata võivad inimesed olla oma töö ja töökohaga Eestis rahul või mitte. On selge, et nendes sektorites, kus tööjõu nõudlus on pakkumisest suurem, on suurem ka surve palkade kasvuks. EL-i tasandil nähakse just tööjõu vaba liikumist ühe vahendina struktuurse tööpuuduse vähendamiseks (et inimesed liiguksid tööpuudusega piirkondadest ja sektoritest sinna, kus töötajaid vajaka on). Tegelike töövõimaluste ja palgataseme kõrval võib töörande põhjuseks olla ka rahulolematuse olemasolevate töötin-gimustega või ebakindlus oma töökoha stabiilsuse osas.

Käesolevast uuringust ei saa välja tuua selgesuunalist seost välismaale tööle minemise

soovi ja konkreetse palgataseme või sissetuleku vahel. Välismaale minna tahtjate osakaal on suhteliselt sarnane nii madalama kui kõrgema sissetulekuga inimeste seas. Ilmselt mõjutavad inimesi migratsiooniotsuse tegemisel erisugused tegurid (nt madalapalgali ajendab mujal tööd otsima võimalus saada suuremat sissetulekut ning kõrgepalgalisi paremad karjäärivõimalused).

Uurides potentsiaalsete välismaale tööle minejate ning Eestisse jääda soovijate **rahulolu praeguse palgaga** (joonis 8), ilmneb, et välismaale minna soovijad on oma sissetulekuga vähem rahul kui Eestisse tööle jääda soovijad. 17% kõigist välismaale minna tahtjatest ei ole üldse rahul oma praeguse palgaga, samas kui Eestisse jääda soovijatest on palgaga täiesti rahulolematuid 12%.

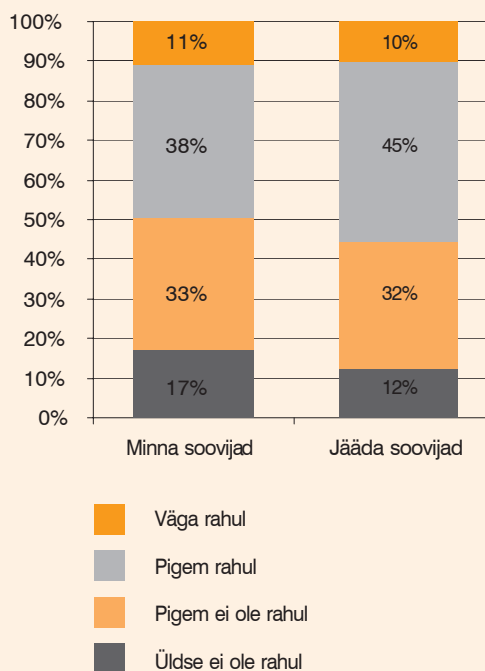
Uuringus küsiti ka teiste konkreetse töökohaga seotud rahuloluaspektide kohta, nagu näiteks töö sisu, töökeskkond, tööaeg ja

Mehed sooviksid välismaal töötada ehitajana, naised klienditeenindajana.

Rahulolematuse palga ja karjäärivõimalustega suurendab soovi välismaale tööle minna.

Joonis 8. Potentsiaalsete välismaale minejate ja Eestisse jääda soovijate rahulolu praegusel töökohal saadava palgaga, 2006

% vastavast rühmast

Naised on võrreldes meestega leplikumad pakutava töö suhtes.

-korraldus, töösuhte jätkumise kindlus ning karjääri- ja täiendusvõimalused. Lisaks palgale oldi rahulolematumad ka oma töökohal avanevate karjääri- ja täiendusvõimalustega. Nendega ei olnud rahul 45% välismaale minna soovijatest ja ka 38% neist, kes eelistaksid Eestisse tööle jääda. Välismaale minna tahtjate suuremat rahulolematust karjääri- ja täiendusvõimaluste osas selgitab ka see, et võrreldes Eestisse jääjatega on nende hulgas rohkem neid, kelle praegune töö eeldaks madalamat kvalifikatsiooni, ning neid, kes ei tee oma erialale/elukutsele vastavat tööd. Uuringust ilmnes, et 17% minejatest töötab madalamat kvalifikatsiooni eeldaval töökohal ning 46% töötab teisel erialal. **Üheks välismaale tööle mineku ajendiks on seega olukord, kus inimene ei leia oma teadmistele ja oskustele siin piisavalt rakendust.**

Veerand kõigist välismaale minna tahtjatest ei olnud rahul ka oma töösuhte jätkumise kindlusega (joonis 9). Eestisse jääda soovija-

test ei olnud oma töösuhte jätkumise kindlusega rahul 17%.

Peaaegu pooled (42%) välismaale minna tahtjatest pidasid tõenäoliseks, et kaotavad järgmise 12 kuu jooksul oma praeguse töökoha või lahkuvad sealt omal soovil. Eestisse jääda soovivatest inimestest pidas töökoha kaotamist või omal soovil lahkumist võimalikuks vaid 18%. Sellest võib järeldada, et rahulolu töökoha ja töösuhtega ning ootused töökoha säilimise ja vajadusel uue leidmise osas ehk nn tööhõivekindlus on väga oluline tegur Eestist lahkumise või siia jäämise vahel otsuse tegemisel.

3.4. Ootused välismaal asuva töö osas

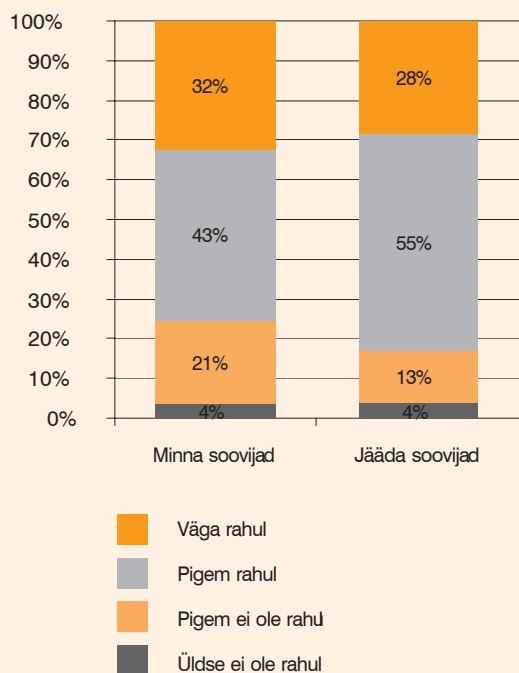
Suurem osa välismaal töötada soovijatest eelistaksid teha vähemalt sama kvalifikatsiooniga tööd, kui nad teevad praegu või tegid oma viimasel töökohal. 19% on valmis töötama ka veidi madalamat kvalifikatsiooni eeldaval töökohal ning 15% oleks nõus välismaal tegema ükskõik millist tööd. Seejuures naised on võrreldes meestega märksa leplikumad pakutava töö suhtes. Kui pooled meestest sooviks välismaal teha sama kvalifikatsiooniga tööd, siis naistest peab seda oluliseks vaid kolmandik.

Enamik välismaale minna tahtjatest leiab, et peaksid saama vähemalt sama suurt palka, kui saavad sama töö eest kohalikud elanikud. Ligi kolmandik (29%) oleks valmis töötama ka veidi väiksema palgaga. Need, kes soovivad välismaale tööle minna pikemaks ajaks, on soovitava töökoha tingimuste osas nõudlikumad kui lühemaks ajaks minna plaanivad inimesed.

Võrreldes 2003. aastaga on inimesed muutunud välismaal asuva töökoha suhtes valivamaks ehk välismaal töötamise motivaatoriks on lisaks suurema sissetuleku saamise või-

Joonis 9. Potentsiaalsete välismaale minejate ja Eestisse jääjate rahulolu töösuhte jätkumise kindlusega, 2006

% vastavast rühmast

malustele ka erialase töö leidmise ning enesetäiendamise võimalused.

Kokkuvõttes võib öelda, et töötamisvõimalused välismaal on atraktiivsemad eelkõige madalamat kvalifikatsiooni eeldavatel töökoh-tadel töötavatele inimestele (ehitajad, kliendi-teenindajad), kes ilmselt võidaksid välismaale tööle minnes sissetulekutes suhteliselt rohkem kui need inimesed, kes oma töö sisu ja

praeguste sissetulekutega rahul on. Viimased läheksid välismaale pigem uusi kogemusi ja vaheldust otsima (nt noored). Positiivne on see, et peetakse oluliseks mitte kaotada välis-maal töötades oma kvalifikatsiooni ning võr-reldes varasemaga väärtustatakse tööst saa-dava tasu kõrval ka enesetäiendamise ning uute kogemuste saamise võimalust.

4. Välismaal töötamiseks eelistatud sihtriigid

Enne kui käsitleme lähemalt välismaale tööle mineku põhjuseid, uurime, millistest riiki-dest loodavad Eesti elanikud kõige enam töö-võimalusi leida.

Soome on jätkuvalt Eestist välismaale tööle minna soovijate eelistatuim sihtriik. Võrrel-des 2000. ja 2003. aastaga, on Soome tähtsus töö-rände sihtriigina veelgi suurenenud. Kui 2000. aastal eelistas Soomet töötamise asu-kohana 30% välismaale minna soovijaist ja 2003. aastal 34%, siis 2006. aastaks on Soome minna tahtjate osakaal tõusnud 43%-ni.

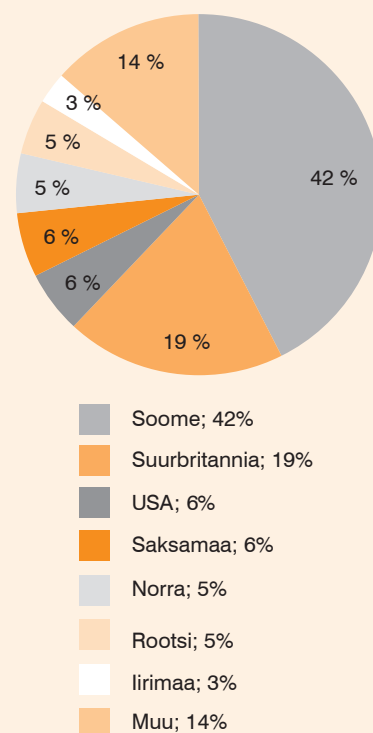
Teisele kohale on potentsiaalsete välismaale minejate eelistustes tõusnud Saksamaa ase-mel Suurbritannia, kuhu sooviks tööle minna 19% vastanutest. Selline muutus eelistustes oli ka oodatav, sest Suurbritannia oli üks nendest riikidest (koos Rootsi ja Iirimaa), kes avas 2004. aasta mais oma tööturu EL-i uutele liik-mesriikidele. Saksamaa kasutab siiani võima-lust säilitada piiranguid isikute vabale liiku-misele uute liitunud riikide suhtes¹⁶.

Rahvuse lõikes on ootuspäraselt eestlaste esi-mene eelistus töötada nii geograafiliselt kui kultuuriliselt lähedal asuvas Soomes. Pooled

(50%) kõigist välismaale minna soovivatest eestlastest ning veerand (25%) mitte-eestlastest läheksid esmajärjekorras tööle Soome. Mitte-eestlaste jaoks on riikide eelistuses esikohal Suurbritannia, mida nimetas 32% mitte-eest-lastest välismaale minna soovijaid. Võrreldes eestlastega on mitte-eestlased enam valmis tööle asuma ka Saksamaale või USA-sse.

Kõige enam soovitakse minna Soome ja Suurbritanniasse.

Joonis 10. Välismaale tööle minna soovijate esimene eelistus sihtriigi osas, 2006
% välismaale minna soovijatest

¹⁶ Võimalus piiranguid säilitada kehtib aastani 2011. Enamik riike on siiski järk-järgult oma tööturud avanud, kuna massilist sisserännet uutest liikmesriikidest ei ole täheldatud (European Commission 2006a).

Vanuse kasvades eelistatakse töökohana lähemal asuvaid riike.

Sihtriikide eelistustest vanusegruppide lõikes ilmneb, et vanuse kasvades eelistatakse töökohana lähemal asuvaid riike. Noorematest (15–24-aastastest) välismaale minna soovijatest 31% nimetas Soomet esimese eelistusena, üle 35-aastaste hulgas on Soome tööle minna soovijaid juba üle poole. Noorte seas on rohkem neid, kes eelistavad pigem inglise keelt kõnelevaid riike (Suurbritannia, USA). Sama tendents ilmneb tööturu staatuse lõikes riikide eelistusi vaadates. Õpilased ja üliõpilased eelistavad enam Suurbritanniat (29%), töötavatest inimestest näeb Suurbritanniat võimaliku töötamise kohana vaid 15%. Soomes omakorda eelistaks töötada 50% töötavatest inimestest ning 30% õppuritest.

Nagu selgus küsitletavate kommentaaridest, eelistatakse Soomet eelkõige heaasukoha tõttu, Suurbritanniat sobiva keelekeskkonna tõttu. Norra puhul eristus peamise põhjusena hea palgatase ning USA puhul töökohtade/võimaluste paljusus.

Kõige olulisemaks pidasid vastajad uue töökohta riigi valiku puhul keeleoskust, geograa-

filist asukohta ning palgataset (need kolm aspekti tõi enda jaoks olulisena välja umbes kolmandik välismaale minna soovijatest). Ligi veerandi (23%) arvates on oluline ka see, et riigis oleks tuttavaid ees.

Huvitav on see, et meeste jaoks oli olulisim kriteerium kodu lähedus ning naised pidasid asukohast tähtsamaks keeleoskust.

Lühiajaliselt välismaale tööle minna soovijad väärtustavad enim kodu lähedust (46% nimetas olulisena) ning keeleoskust (34%). Pikemaks ajaks välismaale minejad omakorda peavad keeleoskust veidi olulisemaks (49%) kui asukohta või kodu lähedust (vastavalt 40%).

Seega võime järeldada, et EL-iga liitumine ning vanade liikmesriikide otsused avada tööturg uutele liikmesriikidele on mõjutanud inimeste eelistusi väljarände suundade osas.

Kokkuvõttes saame öelda, et välismaale tööle soovijate eranditult eelistatuim maa on Soome. Samas, pikemaajaliselt välismaale minna soovijad kaaluvad ka teisi sihtriike.

5. Välismaal töötamise soovi mõjutavad tegurid

Välismaale soovitakse tööle minna suurema palga pärast.

Kui eelnev analüüs keskendus sellele, millised on välismaale tööle minna soovijate tunnused, siis järgnevalt on analüüsitud välismaale tööle mineku otsust mõjutavaid tegureid.

2005. aastal Euroopa Liidu riikides läbi viidud uuringu „Eurobarometer Survey on Geographical and Labour Market Mobility” (Vandenbrande *et al* 2006) käigus uuriti kõigi EL-i riikide elanike migratsioonikogemust. Selgus, et teises liikmesriigis elanud inimesed nimetasid rände kõige olulisema põhjusena töökoha vahetuse. 30% vanade liikmesriikide ja 36% uute liikmesriikide elanikest on vahetanud elukohariiki uuele töökohale asumise või töökoha üleviimise tõttu. Lisaks majan-

duslikele põhjustele (uus töökoht, parem töötasu) mängivad migratsiooniootsuse juures olulist rolli ka perekondlikud põhjused. Näiteks muutused perekonnaseisus (abielu, partneri vahetus) on teine oluline ajend elu- ja töökoha vahetuseks. Kolmanda olulise rändepõhjusena on toodud välja ka soov parandada elamistingimusi, nt loobudes üürniku staatusest või kolides paremale elamispinnale. (European Commission 2006a, lk 230–231).

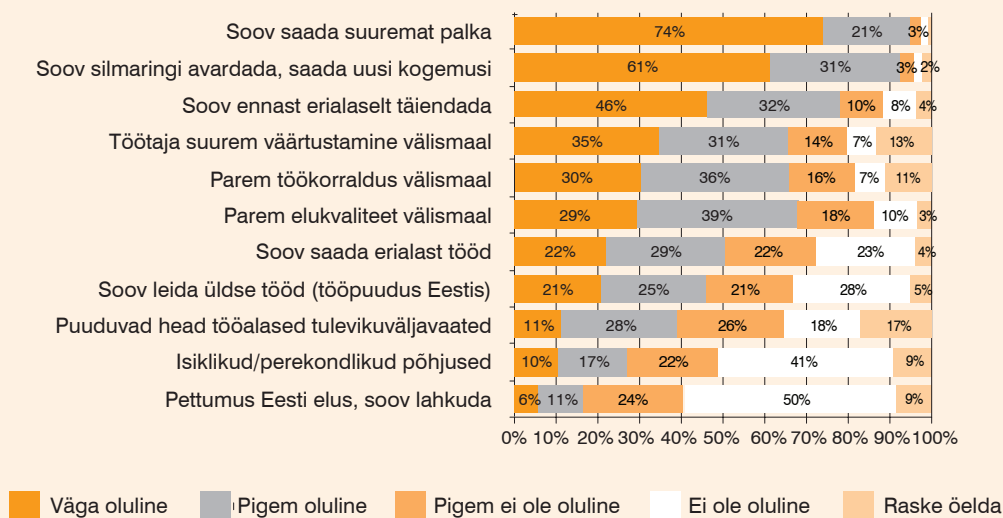
Samast uuringus selgus, et olulisemad ajendid välismaale tööle minekul on EL-i kodanike arvates paremad töötingimused ning palk ehk võimalus teenida suuremat sissetulekut. Kolmandik vastanutest leiab, et välis-

Silmaringi avardamist ning uusi kogemusi peavad oluliseks eelkõige noored.

Joonis 11. Välismaale tööle mineku põhjuste olulisus, 2006

% välismaale minna soovijatest

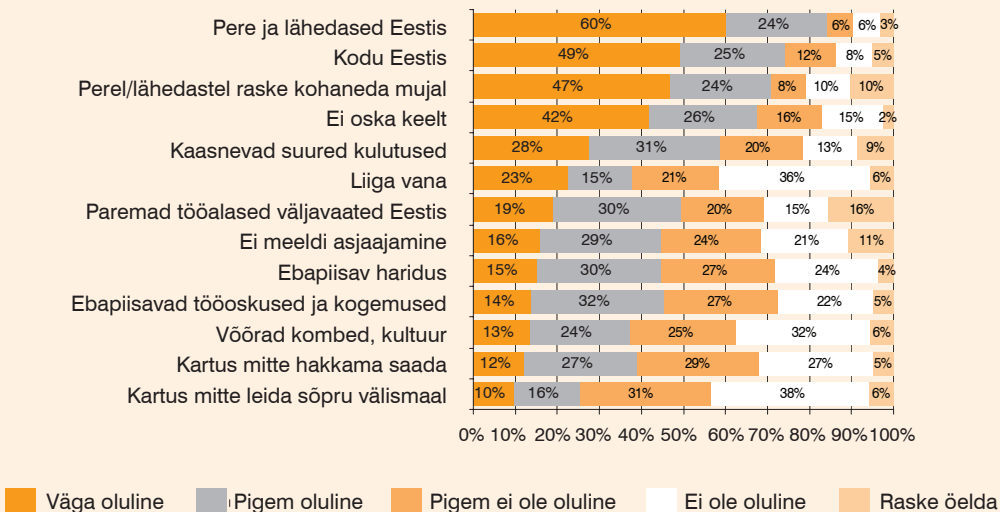

maale tasub tööle minna, sest see võimaldab tundma õppida uut kultuuri ja keelt, ning viiendik peab oluliseks ajendiks ka paremat kliimat võrreldes oma elukohariigiga (viimane on küll omasem peamiselt vanemate liikmesriikide elanikele). Olulisemate takistustena välismaale tööle minekul nähakse sideme/kontakti kaotamist lähedastega (perekond, sõbrad) ja ka nende igapäevase toe kaotamist laste või vanemate pereliikmete eest hoolitsemisel.

Eestis läbi viidud migratsioonipotentsiaali uuring kinnitas üleeuroopalise uuringu tulemusi töörännet kõige enam mõjutavate tegurite osas. Jooniselt 11 nähtub, et välismaale minna soovijad peavad kõige olulisemaks põhjuseks paremaid sissetulekuvõimalusi välismaal, mis oli absoluutsel esikohal ka Eestis 2000. ja 2003. aastal läbi viidud uuringute põhjal. Teisel kohal on soov silmaringi avardada ning saada uusi kogemusi, mida peavad oluliseks eelkõige noored. Raskused leida Eestis tööd on olulisuse skaalal suhte-

Joonis 12. Välismaale tööle mineku takistuste olulisus, 2006

% tööealisest elanikkonnast

Ei soovita olla lahus perekonnast ja kodust.

Välismaal töötamist takistab ka vähene keeleoskus.

liselt lõpus ning võrreldes eelnevate aastatega on rohkem esiplaanile tulnud nn pehmemad väärtused, nagu võimalused end erialal täiendada, töötajate suurem väärtustamine või parem töökorraldus välismaal jms.

Välismaale mineku peamiste takistustena nähakse jätkuvalt ning sarnaselt mujal läbi viidud uuringutega perest, lähedastest ning kodust lahkumise vajadust. Oluliseks takistuseks peetakse ka seda, et perel on raske mujale elama asudes kohaneda. Lisaks peavad üle poolte vastajatest oluliseks takistuseks vähest keeleoskust ning välismaale kolimisega kaasnevat suuri kulutusi.

Välismaale tööle minekut mõjutab kindlasti ka info liikumine teistes riikides pakutavate töötamisvõimaluste ja -tingimuste kohta.

Kõige enam tuntakse uuringu andmetel puudust informatsioonist tööpakkumiste kohta. Samuti leiti, et rohkem võiks olla informatsiooni välismaal töötamise tingimuste ja võimaluste kohta üldiselt, aga ka konkreetselt elamistingimuste ning palkade kohta. Mitte-töötavad inimesed väärtustavad enim informatsiooni välismaal pakutavate töökohtade ja palga kohta, töötavad inimesed peavad rohkem vajalikuks üldinfot ning teavet välismaal töötamisega kaasneva vajaliku dokumentatsiooni ja asjaajamise kohta.

Kokkuvõtte uuringu tulemustest

Töajõu migratsiooniga seonduvad teemad on avalikkuse meeli köitnud Euroopa Liiduga liitumise läbirääkimiste algusest saadik ja varemgi, alates ajast, mil tekkisid esimesed võimalused minna väljapoole Eestit paremaid töövõimalusi otsima. EL-iga liitumise kontekstis on rahvastiku liikumised töötamise eesmärgil üle riigipiiride avaldanud märkimisväärset mõju nii uute kui vanade liikmesriikide ühiskondadele ning selle uurimine on tõusnud paljude teadlaste ja poliitikauurijate tähelepanu keskmesse.

Kahjuks ei ole suutnud nende arengutega kaasas käia rahvastikustatistika kogumine, mistõttu meil puuduvad täpsed andmed inimeste elukohavahetuste ja nende põhjuste kohta. Eestis on seda informatsioonilünka aidanud täita Sotsiaalministeeriumi 2006. aastal kolmandat korda tellitud arvamusküsitlus migratsioonikavatsuste uurimiseks tööealise elanikkonna seas.

Käesolev toimetis annab ülevaate viimase küsitluse olulisematest tulemustest ning muutustest Eesti elanike rändekavatsustes võr-

reldes EL-iga liitumise eelse ajaga. Paremini kui tegeliku rände prognoosimiseks sobivad sellised arvamusuuringud selleks, et välja selgitada, milliseid rahvastikurühmi välismaale tööle minek kõige enam puudutab, millised tegurid ajendavad või pärssivad välismaale mineku soovi jms.

Uuringutulemustest selgus, et võrreldes EL-iga liitumise eelse ajaga on välismaale tööle minna kavatsevate inimeste arv veidi kahanenud. Kui 2003. aastal oli konkreetseid ettevalmistusi teinud ning kindlasti välismaale tööle minna soovivaid inimesi 4,3% tööealisest elanikkonnast, siis 2006. aastal oli nende hulk kahanenud 3,9%-ni tööealisest elanikkonnast (u 36 000 inimest). Ka rahvusvahelistes uuringutes on Eestist järgmise viie aasta jooksul lahkuvate inimeste hulka prognoositud samas suurusjärgus.

Mõningast rändepotentsiaali vähenemist võib ilmselt selgitada sellega, et viimaste aastate hõive kasv Eestis on võimaldanud paljudel leida soovitud tööd ka kodule ja perekonnale lähemal. Samuti on kiire majanduskas-

vuga kaasnenud palkade tõus Eestis, mis on mõnevõrra kahandanud sissetulekute erinevust võrreldes vanade EL-i riikidega. Samas ei saa arvestamata jätta ka asjaolu, et EL-iga liitumise järel on suurel osal soovijatest juba avanenud võimalus välismaale tööle minna. Seetõttu muutub järjest olulisemaks, millise kompetentsiga inimesed Eestist lahkuvad ja kas välismaal saadud kogemusi tullaakse tagasi Eestisse rakendama või seatakse oma elu püsivalt mujale sisse.

Eri rahvastikurühmade rändekäitumise ja -eelistuste kohta võib kokkuvõtvalt öelda, et need sõltuvad suuresti sellest, millises eluetapis parajasti ollakse. Kõige aktiivsemad välismaale tööle minna tahtjad on noored ning inimeste soov töötamise eesmärgil elukohariiki vahetada kahaneb selge trendina vanuse kasvades. Samas näitab noorte ning eelkõige veel koolialaste (15–19-aastaste) suur huvi välismaal töötamise vastu seda, et noored on avatud suhtumisega ning näevad enda rakendamiseks rohkem võimalusi ka väljaspool Eestit. Võrreldes vanemate vanuserühmadega on nende välismaale mineku plaanid samas märgatavalt ebakindlamad ning võib arvata, et sobiva töö leidmise korral jääksid paljud neist Eestisse.

Kuigi välismaal soovib töötada enam-vähem ühepalju mehi ja naisi, eristuvad soolises lõikes keskmisest väiksema rändeaktiivsusega mitte-eestlastest naised ja abielus naised. Samuti eelistaksid naised välismaale tööle minna eelkõige nooremas eas (enne 35. eluaastat) ning pigem töötada välismaal lühemat aega. Ilmselt mängivad siin olulist rolli perekondlikud traditsioonid ning hoiakud.

Välismaal töötada soovijate hulk on võrreldes eelnevate aastatega vähenenud kõigil haridustasemetel, aga kõige enam kõrgharidusega inimeste seas, kelle töötamisvõimalused ja -tingimused on eeldatavalt viimaste aastate jooksul kõige enam paranenud. Samuti on võimalik, et osa kõrgharidusega inimestest on ka nende

aastate jooksul juba leidnud paremad võimalused väljaspool Eestit töötamiseks.

Kõige enam eelistatud sihtriikideks, kuhu soovitakse tööle minna, on Soome, mis on soodne eelkõige oma asukoha tõttu, ning Suurbritannia, kus saab hakkama inglise keele oskusega.

Eestis läbi viidud migratsioonipotentsiaali uuring kinnitas üleeuroopalise uuringu tulemusi töörännet kõige enam mõjutavate tegurite osas. Nii peavad välismaale minna soovijad kõige olulisemaks põhjuseks paremaid sissetulekuvõimalusi välismaal, mis oli esikohal ka Eestis 2000. ja 2003. aastal läbi viidud uuringute tulemustes. Teisel kohal on soov silmaringi avardada ning saada uusi kogemusi. Seda peavad eelkõige olulisemaks nooremad vastanud. Probleemid sobiva töö leidmisega Eestis on olulisuse skaalal suhteliselt lõpus. Võrreldes eelnevate aastatega on välismaale mineku põhjuste hulgas rohkem esiplaanile tulnud nn pehmemad väärtused, nagu võimalused end erialal täiendada, töötajate suurem väärtustamine või parem töökorraldus välismaal jms.

Kokkuvõttes, samal ajal kui tööturule tuleb iga aasta järjest vähem noori juurde, võib Eesti kontekstis ka 3–4% väljaränne olla töoandjate vaatevinklist märkimisväärne hulk inimesi. Teisalt tuleb teadvustada, et kuigi palk ja paremad töötingimused on praegu välismaale tööle mineku tähtsaim motiiv, on selle taga ka muid põhjuseid. Eelkõige nooremad inimesed soovivad välismaale minna ka selleks, et avardada silmaringi, saada kogemusi, arendada keeleoskust jne. Välismaal õpingute ja töötamisega omandatud teadmiste ja kogemuste rakendamine Eestis, samuti rahasaadetised Eestisse aitavad tasakaalustada väljarändega kaasnevat võimalikku negatiivset mõju. Seega, väljarändel võib olla nii negatiivseid kui positiivseid tagajärgi, mida riigid saavad suunata teadlike ja tarkade migratsioonipoliitiliste otsustega.

Tõenäoliselt ei ületa väljaränne lähiaastatel 3–4% tööealisest elanikkonnast.

Seejuures vananeva ja väheneva rahvastikuga riikides nagu Eestis tuleb eelkõige tähelepanu pöörata noorte ja kvalifitseeritud inimeste võimalikule äravoolule (*youth drain, brain drain*). Samas tuleb arvestada, et EL-i

vaba liikumise ning globaliseeruva maailma tingimustes jääb väljaränne teatud ulatuses püsima ka siis, kui majanduslikel põhjustel välismaale mineku tähtsus kahaneb.

Poliitikasoovitused

Järgnevalt on toodud mõned soovitused, mida kaaluda Eesti migratsioonipoliitika kujundamisel.

sihtasutuse Eesti Migratsioonifond kaudu) ning teavitada neid vastavatest võimalustest rohkem (nt saatkondade või teatud infopunktide kaudu välisriikides).

Tähelepanu tuleb pöörata noorte ja kvalifitseeritud inimeste äravoolule.

1) Väljarände positiivsete mõjude suurendamiseks on oluline, et välismaale õppima või tööle läinud inimesed naaseks seal omandatud teadmisi ja kogemusi Eestis rakendama.

• **Palk ja töötingimused.** Ühed olulisemad mõjutegurid rändeotsuse langetamisel on palk ja töötingimused. Siin saaks ilmselt nii avaliku kui erasektori tööandjad üht-teist ära teha, pakkudes oma töötajatele paremaid töötingimusi ning karjääri- ja enesetäiendamisvõimalusi.

• **Noortele suunatud teavitamine.** Kõige enam soovivad välismaale minna noored, samas on nad oma kavatsustes ebakindlamad võrreldes teiste vanuserühmadega. Sobivatel tingimustel jääksid paljud neist tõenäoliselt Eestisse. Oluline on levitada noorte hulgas infot võimalustest ja valikutest end Eestis teostada. Ühelt poolt võiks soodustada ajutist välismaal õppimist, teisalt julgustada noori hiljem kodumaale naasma, et oma teadmisi ja kogemusi siin rakendada.

• **Töötajate väärtustamine.** Nii riik, avalikus kui tööandjad peaks järjekindlalt edastama sõnumit, et iga inimene ja töökäsi on Eestis vajalik ja hinnatud. Teadmine, et sind väärtustatakse, võib vähendada inimese lahkumissoovi või motiveerida tagasi tulema.

• **Kõrgharidusega inimeste tagasimeelitamine.** Võiks kaaluda võimalusi kõrgharidusega inimeste tagasimeelitamiseks (nt doktorandid, teadustöötajad). Seda on võimalik teha, hoides aktiivselt sidet välismaal õppijatega (nt koostöös õppeasutustega), teavitades neid Eesti arengutest ning pakkudes neile töötamisvõimalusi Eestis.

• **Õigustest ja kohustustest teavitamine.** Oluline on tagada, et inimesed teaksid oma õigusi ja kohustusi välisriigis elades ja töötades. See on tähtis nii oma kodanike kaitse kui Eesti riigi maine seisukohalt. Riik saab korraldada vastavat teavitamist eri kanalite ja võrgustike kaudu, sh koostöös teiste riikidega.

• **Tagasipöördujate toetamine.** Inimestel, kes on Eestist kunagi lahkunud, võivad tagasipöördumist takistada nii rahalised probleemid kui infopuudus. Oluline on pakkuda tagasi pöörduda soovijatele riigi toetust (nt

2) „Migratsioonimüüdi“ teine pool on sisseränne ning kvalifitseeritud tööjõu pakkumise tagamiseks vajaliku poliitika kujundamine.

• **Sisserände juhtimine.** Üks vahend rahvastiku vähenemisest ja väljarändest tuleneva tööjõupuuduse leevendamiseks on sisseränne. Sisserände laiemal lubamisel on vaja

Eestisse jääma ajendaks paremad töötingimused ja töötajate suurem väärtustamine.

ka analüüsida ja teadvustada selle mõjusid ning ühiskonna valmisolekut välismaalaste vastuvõtmiseks.

- **Sektoraalsele tööjõupuudusele tähelepanu pööramine.** On teatud valdkonnad, kust minnakse sagedamini välismaale tööle. Traditsiooniliselt on nendeks nt tervishoid, samuti teenindusvaldkonnad ja oskustöö, mida jõukamates riikides tahavad kohalikud aina vähem teha. Riiklikul tasandil tuleks tööjõu vajaduse prognoosimisel arvestada ka väljarände potentsiaali ning hinnata, millised valdkonnad vajaksid tööjõupuuduse ärahoidmiseks lisatööjõudu väljastpoolt Eestit.

- **Kohalike tööjõuressursside parem kasutamine.** Majanduskasvu ja väljarände tingimustes on oluline tuua tööturule ka need inimesed, kes seni eri põhjustel ei tööta, kuigi nad oleksid selleks võimelised. Seega tuleb arendada elukestva õppe võimalusi, aktiivseid tööturumeetmeid, töötamist toetavaid hooldusteenuseid, infrastruktuuri, paindlikke töövorme jms meetmeid, mis aitavad ületada takistusi töö leidmiseks või töötamiseks.

3) Poliitikaotsuste tegemiseks vajalike migratsioonianalüüside läbiviimine ning selleks vajalike andmete kogumine.

- **Sisse- ja väljarändestatistika kogumine.** Kuni tegelikku rännet kajastavaid andmeid ei koguta või avaldata, on raske välja selgitada töökäte või ajude väljavoolu ulatust ning argumenteerida nende poolt või vastu. Siinkohal on lahenduseks juulis 2007 vastu võetud Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus, mille kohaselt peavad kõik EL-i liikmesriigid alates 2009. aastast esitama ühtse metoodika alusel sisse- ja väljarändestatistikat.

- **Tööjõu väljarände mõjude hindamine.** Väljarände mõjusid majandusele ning teistele eluvaldkondadele on vaja põhjalikumalt

uurida ja hinnata. Kas Eesti riik tervikuna kaotab või võidab väljarändest (nt investeringud haridusse, mis koos inimestega riigist välja lähevad vs välismaal omandatud kogemuste rakendamine Eestis)? Kas ja millist mõju on väljaränne avaldanud tööjõupakkumisele ning palgatasemele? On teada, et paljud välismaal töötajad ei kasuta oma teenitud tulu ära välisriigis, vaid saadavad või toovad selle Eestisse ning kulutavad siin. Et terviklikumalt hinnata väljarände mõju Eestile, on vaja ka selgitada, kui suure hulga Eesti tarbimisest või investeeringutest moodustab välismaal teenitud tulu.

Kokkuvõttes, tuleb arvestada, et migratsioon on kahe-suunaline protsess ning tervikliku poliitika kujundamiseks on vaja arvestada nii sisse- kui väljarändega kaasnevaid võimalusi ja väljakutseid. Ühelt poolt tuleb kvalifitseeritud tööjõu puuduse vältimiseks riigil astuda samme, et välismaal vajalikke teadmisi, oskusi ja kogemusi omandanud inimesed tagasi tuleksid. Teisalt tuleb teha kaalutletuid otsuseid välistööjõu kaasamisel Eesti tööturule. Lõpuks, kõik need poliitikaotsused peavad tuginema kvaliteetsele informatsioonile, mida peab toetama rändesündmuste kohta kogutav statistika kogumise ning vajalike uuringute ja analüüside läbiviimisega.

Tagasi-
pöördumist
võivad
takistada
nii rahalised
probleemid kui
infopuudus.

Migratsiooni-
poliitika peab
tuginema
kvaliteetsele
informat-
sioonile.

Kirjandus

1. Eamets, R. Eesti Päevaleht 22.10.2007. *Kas Eesti voolab tööjõust tühjaks?* (<http://www.epl.ee/artikkel/404781>).
2. Eesti Tööandjate Keskliit. 14.06.2007. *33 000 eestlast rügab välismaal.* (<http://www.ettk.ee/et/kommentaariid/2007/06/item24079>).
3. European Commission. (2006a). *Report on the functioning of the transitional arrangements set out in the 2003 Accession Treaty.* (http://ec.europa.eu/employment_social/news/2006/feb/report_en.pdf).
4. European Commission. (2006b). Geographic mobility within the EU. *Employment in Europe 2006*, 207–246. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
5. European Foundation for the Improvement of Working and Living Conditions. (2006). *Long-distance mobility in Europe: Getting the balance right.* (<http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0636.htm>).
6. Kallaste, E., Philips, K. (2004). *Eesti tööealise elanikkonna töötamise potentsiaal Euroopa Liidu riikides.* Poliitikauuringute Keskus Praxis. ([http://www.sm.ee/est/HtmlPages/IVL2004/\\$file/IVL2004.pdf](http://www.sm.ee/est/HtmlPages/IVL2004/$file/IVL2004.pdf)).
7. Karppinen, J., Fernandez, E., Krieger, H. (2006). *Geographical mobility: challenges and opportunities.* Discussion paper presented at the conference to launch the European Year of Workers' Mobility 2006. Brussels, 20-21 February 2006.
8. Krieger, H., Fernandez, E. (2006). *Too much or too little long-distance mobility in Europe? EU policies to promote and restrict mobility.* Viidatud allika European Commission. (2006). *Geographic mobility within the EU. Employment in Europe 2006*, 207–246 kaudu.
9. Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., Taylor, J. E. (1993). Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and Development Review*, 19; 3, 431-466.
10. OECD. (2003). *Trends in international migration.* SOPEMI 2003 edition. OECD Publications.
11. Rahandusministeerium. (2006). *Eesti majanduse kuuülevaade.* Oktoober 2006. (<http://www.fin.ee/doc.php?75626>).
12. EC Regulation No 862. (2007). *Community statistics on migration and international protection.* European Parliament and the Council, 11 July 2007.
13. United Nations. (1998). *Recommendations on statistics of international migration.* Statistical Paper Series M, 58, 1. Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division.
14. Vandenbrande, T., Coppin, L., van der Hallen, P. (2006). *Mobility in Europe. Analysis of the 2005 Eurobarometer survey on geographical and labour market mobility.* European Foundation for the Improvement of Working and Living Conditions. (<http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0659.htm>).

Suur tänu Epp Kallastele töö retsenseerimise eest ning kõigile teistele, kes aitavad kaasa uuringu läbiviimisele ja toimetise valmimisele!

Varem ilmunud toimetised:

7/2007

Lasterikaste perede toimetulek ja vajadused. – Poliitikaanalüüs.

6/2007

Mitteaktiivne rahvastik kui potentsiaalne tööjõuallikas. – Teemaleht.

5/2007

Prostitutsiooni varjatud pool: räägivad seksi ostjad. – Uuringuraport.

4/2007

Töölepingu seaduse halduskoormus. – Poliitikaanalüüs.

3/2007

Teismeliste vägivallatõlgendused. – Uuringuraport.

2/2007

Mees sotsiaaluuringu subjektina. – Artiklite kogumik.

1/2007

Puuetega inimeste toimetulek ja vajadused. – Poliitikaanalüüs.

8/2006

Vaesus ja selle mõõtmine. Vaesuse suundumused Eestis. – Poliitikaanalüüs.

7/2006

Tööturu riskirühmad: vanglast vabanenud töötud. – Teemaleht.

6/2006

Tööturu riskirühmad: vanemaealised töötud. – Teemaleht.

5/2006

Tööturu riskirühmad: noored töötud. – Teemaleht.

4/2006

Tööturu riskirühmad: puudega töötud. – Teemaleht.

3/2006

Tööturu riskirühmad: mitte-eestlased. – Teemaleht.

2/2006

Tööturu riskirühmad: pikaajaliselt töötud. – Teemaleht.

1/2006

Sooline ebavõrdsus: hoiakud ja olukord Eestis. – Poliitikaanalüüs.

Kõik ilmunud toimetised on Sotsiaalministeeriumi kodulehel
www.sm.ee > Väljaanded > Toimetised

Fakte uuringust

- 2006. aastal kaalus välismaale tööle minekut 26% kõigist tööealistest inimestest.
- Inimeste üldine migratsioonisoov on viimaste aastate jooksul vähenenud.
- Tõenäoliselt ei ületa väljaränne lähiaastatel 3–4% tööealisest elanikkonnast.
- Umbes pooled välismaale tööle minna soovijatest on teinud selleks konkreetseid ettevalmistusi.
- 5% potentsiaalsetest välismaale tööle minejatest vahetaksid oma elukohariigi alatiseks.
- Kõige atraktiivsem tundub mujal riikides töötamine 15–24-aastastele noortele.
- Keskmisest väiksema rändeaktiivsusega on mitte-eestlastest naised ja abielus naised.
- Mehed on rändekavatsustes naistest kindlamad ning valmis mujal töötama pikema perioodi jooksul kui naised.
- Õppurite järel on välismaale minna soovijaid kõige enam töötute hulgas, kellest kolmandik töötaks võimalusel ka välismaal.
- Välismaal soovitakse töötada enim ehitussektoris (37%), hotellides ja restoranides (32% vastanutest) ning põllumajandussektoris (21%).
- Kõige enam eelistatakse tööle minna Soome ja Suurbritanniasse.
- Kõige enam ajendab välismaale tööle minema suurem palk, teisel kohal on soov silmaringi avardada või saada uusi kogemusi.
- Varasemast olulisemad on võimalused end erialal täiendada, töötajate suurem väärtustamine, parem töökorraldus välismaal jms.
- Olulisemad takistavad tegurid välismaale tööle minekul on soov olla koos pere ja lähedastega või puudulik keeleoskus.

Poliitikaanalüüs on sotsiaalministeeriumi eelretsenseeritav toimetiste sari, mille eesmärk on esitada ülevaateid sotsiaal-, töö- ja tervise poliitikaga seonduvatest analüüsides ning seeläbi aidata kaasa teadmistepõhise poliitika kujundamisele.